

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Кафедра фінансів ім. С. І. Юрія

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

для підготовки до практичних занять
з навчальної дисципліни «Фандрайзинг у публічному секторі»
студентів денної форми навчання
освітньо-професійної програми «Фінанси»
другого ступеня вищої освіти (магістр)
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Тернопіль – 2021

Горин В. П. Методичні вказівки для підготовки до практичних занять з навчальної дисципліни «Фандрайзинг у публічному секторі» студентів освітньо-професійної програми «Фінанси» денної форми навчання другого ступеня вищої освіти (магістр) спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Тернопіль: ЗУНУ, 2021. 25 с.

Укладач:

Горин В. П., д.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія

Рецензенти:

Слатвінська М. О., д.е.н., проф., професор кафедри фінансів Одеського національного економічного університету

Кириленко О. П., д.е.н., проф., завідувач кафедри фінансів ім. С. І. Юрія
Західноукраїнського національного університету

Розглянуто та рекомендовано
засіданням кафедри фінансів ім. С. І. Юрія
Протокол № 1 від 17 серпня 2021 р.

ЗМІСТ

1	Мета і завдання дисципліни	4
2	Структура навчальної дисципліни	6
3	Інструктивні матеріали для проведення практичних занять	8
4	Завдання для проміжного модульного контролю	12
5	Завдання для ректорської контрольної роботи	15
6	Завдання для самостійної роботи студентів	17
7	Критерії оцінювання та методи демонстрування результатів навчання	20
8	Рекомендована література	22

Мета і завдання дисципліни

В умовах ринкових відносин важливою умовою розвитку економіки є забезпеченість економічних агентів необхідним обсягом фінансових ресурсів. Зважаючи на перманентний дефіцит бюджетних ресурсів, а також необхідність реалізації важливих програм соціально-економічного розвитку як на рівні держави в цілому, так і окремих територіальних громад, все більшу роль у фінансуванні проектів розвитку відіграють фінансові ресурси, залучені від донорських організацій, меценатів, у формі добровільних внесків громадян. Тому у сфері публічного управління зростає затребуваність у фахівцях, що володіють азами проектного підходу до вирішення завдань розвитку, знаннями та навиками із залучення додаткових фінансових ресурсів з різних джерел, планування відповідної стратегії і тактики, співпраці із донорськими організаціями. Від їх професійних якостей залежить ефективність залучення ресурсів для інвестиційних проектів розвитку територіальних громад, а отже, можливість їх реалізації на практиці.

Мета вивчення дисципліни. Курс «Фандрайзинг у публічному секторі» покликаний розкрити особливості планування і проведення фандрайзингової діяльності у публічному секторі. Вивчення дисципліни сприятиме формуванню у студентів знань та навиків пошуку додаткових фінансових ресурсів для реалізації проектів розвитку, розуміння загальних принципів підготовки проектів на отримання фінансування, співпраці з грантодавцями. Вона покликана розвинути і збагатити положення навчальних дисциплін циклу загальної (Менеджмент) та професійної (Фінанси, Бюджетна система) підготовки бакалаврів.

Завдання вивчення дисципліни:

- ознайомлення із теоретичними основами фандрайзингу в публічному секторі, його правовою базою та базовими принципами реалізації;
- засвоєння знань про особливості організації фандрайзингової кампанії, її планування, реалізацію та оцінювання ефективності;
- оволодіння знаннями про етапи та інструменти складання проекту, підготовки проектної заявки, бюджету проекту та звітності про його виконання;

Завдання лекційних занять полягає в отриманні знань про:

- теоретичні принципи та організаційні засади фандрайзингу в публічному секторі;
- особливості процесу залучення коштів для фінансування проектів за допомогою інструментів фандрайзингу, процедури розробки стратегії фандрайзингу;
- основні принципи та процедури підготовки проектів та складання проектної заявки на отримання фінансування;
- особливості складання бюджету проекту, формування команди проекту, ведення документації та звітності;

Завдання практичних занять полягає в отриманні знань та вмінь щодо:

- пошуку грантових конкурсів, оцінювання умов отримання фінансування;
- розробки власного проекту, оцінювання наявних та необхідних ресурсів, ризиків проекту; складання заявки на отримання фінансування;
- застосування наукових методів проведення аналізу та оцінювання реалізованого проекту, визначення перспектив його продовження;
- проведення оцінювання результатів фандрайзингової кампанії.

Опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни:

- здатність застосувати отримані знання та вміння для виявлення потреб та розробки на їх основі інвестиційних проектів;
- вміння застосувати IT- та PR-технології у фандрайзинговій діяльності;
- вміння спланувати фандрайзингову кампанію, розробити показники для оцінювання її ефективності;
- вміння приймати рішення щодо вибору потенційного донора в рамках фандрайзингової діяльності, спроможність узгоджувати інтереси стейкхолдерів в рамках розробки проектів розвитку;
- вміння виявити та сформулювати проблему для розробки проекту, сформулювати мету і завдання проекту, оцінити життєвий цикл, стейкхолдерів проекту та їх вплив на проект, спланувати строки його реалізації;
- здатність сформулювати результати виконання проекту та оцінити його ефективність за різними критеріями;
- здатність організувати проектну команду для розробки інвестиційного проекту і складання документації на отримання фінансування, розподілити обов'язки та відповідальність між членами команди, здійснювати керівництво проектною командою;
- вміння розрахувати потребу в ресурсах на виконання проекту, скласти бюджет проекту, підготувати проектну заявку на залучення фінансування від донора;
- здатність формувати перелік потенційних ризиків проекту, визначати їх джерела, прояви та наслідки, здійснювати кількісну оцінку можливих наслідків ризиків для проекту та розробляти план управління ними;
- розуміння специфіки фандрайзингу при реалізації бюджетних програм, особливостей підготовки документації на отримання фінансування від ДФРР, у рамках міжмуніципального співробітництва;
- розуміння особливостей фандрайзингу в організаціях соціальної сфери, основ академічного фандрайзингу, ендавменту.

Структура навчальної дисципліни «Фандрайзинг у публічному секторі»

Години (лек./сем.)	Тема	Результати навчання	Завдання
2/1	Теоретичні засади фандрайзингу	Знання щодо сутності, принципів та основних понять фандрайзингу, його видів. Навики вибору потенційного донора, засвоєння правил успішного фандрайзингу	тести, кейси, питання
2/1	Досвід та перспективи розвитку фандрайзингу	Знання щодо передумов розвитку та сучасного стану фандрайзингу в Україні, зарубіжного досвіду фандрайзингової діяльності та його позитивних сторін. Знання та навики застосування ІТ- та PR-технологій у фандрайзинговій діяльності	тести, кейси, питання
2/1	Фандрайзингова діяльність та форми її підтримки	Знання щодо правової бази, яка врегульовує здійснення фандрайзингової діяльності в Україні, видів ресурсів, які необхідні для її проведення. Знання про форми підтримки проектів та основні інструменти фандрайзингу у публічному секторі в Україні	тести, кейси, питання
2/1	Організаційні засади фандрайзингової діяльності	Знання з організації фандрайзингової діяльності, основ методики роботи фандрайзера, специфіки фандрайзингу у публічному секторі, особливості роботи IR-менеджера. Навики планування фандрайзингової кампанії, розуміння критеріїв та показників оцінювання її результатів. Навики роботи з бізнес-структурами в рамках фандрайзингу	тести, кейси, практичні завдання
3/1	Фонди та гранти	Знання про вітчизняні та зарубіжні фонди-донори, критерії їх відбору та оцінювання в рамках планування фандрайзингової діяльності. Навики пошуку та оцінювання потенційного донора	тести, кейси, практичні завдання
3/1	Вибір стратегії фандрайзингу та звернення	Знання про стратегію фандрайзингової діяльності, підходи до її розробки та оцінювання можливостей підтримки з боку донорських установ	тести, кейси, практичні завдання
4/3	Методичні засади розробки інвестиційних проектів у рамках	Знання про проект та організаційно-методичні засади його розробки. Навики оцінювання проблем та	тести, кейси, практичні

	фандрайзингу	потреб для розробки проекту, пошуку шляхів розв'язання проблеми. Навики визначення мети та завдань проекту, опису життєвого циклу проекту, стейкхолдерів; вміння оцінити екзо- та ендогенні чинники проекту. Навики формування проектної команди, планування строків виконання проекту	завдання
4/3	Складання бюджету проекту та підготовка проектної заявки. Оцінка ефективності проекту	Знання практичних аспектів розробки проекту, складання бюджету проекту, підготовки проектної заявки на залучення фінансування. Навики визначення ризиків реалізації проекту, методів їх зниження. Навики застосування методичного інструментарію для оцінювання ефективності проектів	тести, кейси, практичні завдання
4/2	Фандрайзинг як метод мобілізації фінансових ресурсів для розвитку територіальних громад	Знання про застосування фандрайзингу для залучення ресурсів до місцевого бюджету, особливості розробки проектів та підготовки документації для отримання фінансування від ДФРР та в рамках міжмуніципального співробітництва	тести, кейси, питання
4/1	Особливості фандрайзингу у галузях соціальної сфери	Знання про напрями застосування фандрайзингу у галузях соціальної сфери, особливості академічного фандрайзингу, ендавменту; розуміння ролі фандрайзингу як технології соціального партнерства	тести, кейси, питання

Інструктивні матеріали для проведення практичних занять

Практичні заняття з дисципліни «Фандрайзинг у публічному секторі» покликані розкрити студентам особливості процесу залучення ресурсів для потреб публічного сектору; етапи планування та проведення фандрайзингової діяльності; принципи та методи оцінювання проектів; правила складання аплікаційної форми на залучення ресурсів та підходи до планування бюджету проекту; ведення документації за проектом. В рамках практичних занять студенти також здобудуть навички ідентифікації та опису проблеми, пошуку та оцінювання донорської установи; розробки мети, завдань та плану реалізації власного проекту, складання його бюджету та показників виконання; навички написання та презентації проектних заявок на отримання фінансування.

Заняття 1 (1 год.).

Тема: Теоретичні засади фандрайзингу в публічному секторі

Мета: здобуття знань щодо сутності, принципів та основних понять фандрайзингу, його видів. Отримання навичок вибору потенційного донора, засвоєння правил успішного фандрайзингу.

Питання для обговорення:

1. Економічний зміст та принципи проведення фандрайзингової діяльності. Види фандрайзингу.
2. Напрямки застосування та завдання фандрайзингу. Суб'єкти та об'єкти фандрайзингу.
3. Сутність та основні мотиви донорства. Види донорів. Критерії вибору потенційного донора. Цикл роботи з донором.
4. Міжнародна технічна допомога: зміст, механізми та форми надання.
5. Правила успішного та причини невдалого фандрайзингу. Методи виявлення проблем та потреб для проектування фандрайзингової діяльності.

Заняття 2 (1 год.).

Досвід та перспективи розвитку фандрайзингу

Мета: здобуття знань щодо історичних передумов розвитку та сучасного стану фандрайзингу в Україні, зарубіжних досвід фандрайзингової діяльності та його позитивні сторони. Отримання знань щодо сфер застосування ІТ- та PR-технологій у фандрайзинговій діяльності.

Питання для обговорення:

1. Історичні етапи та сучасний стан фандрайзингу в Україні.
2. Зарубіжний досвід фандрайзингової діяльності.
3. Застосування ІТ-технологій та роль PR-технологій в фандрайзинговій діяльності.
4. Основні етапи розвитку та проблеми благодійності в Україні.
5. Перспективи розвитку фандрайзингу в Україні. Інноваційні інструменти фандрайзингу, перспективи та сфери їх застосування в Україні.

Заняття 3 (1 год.).

Фандрайзингова діяльність та форми її підтримки

Мета: здобуття знань щодо правової бази, яка врегульовує здійснення

фандрайзингової діяльності в Україні, видів ресурсів, які необхідні для її проведення. Отримання знань про форми підтримки проектів в Україні та основні інструменти фандрайзингу.

Питання для обговорення:

1. Нормативно-правові основи фандрайзингу.
2. Поняття некомерційної організації. Фандрайзинг як основа розвитку некомерційних та громадських організацій.
3. Види ресурсів, необхідних для розвитку фандрайзингової діяльності. Основні та додаткові джерела фінансування фандрайзингової діяльності.
4. Форми підтримки проектів в Україні. Благодійні організації. Філантропія. Меценатство. Спонсорство.
5. Інструменти фандрайзингу у публічному секторі економіки.

Заняття 4 (1 год.).

Організаційні засади фандрайзингової діяльності

Мета: здобуття знань з організації фандрайзингової діяльності. Отримання знань щодо планування фандрайзингу, критеріїв та показників оцінювання його результатів.

Питання для обговорення:

1. Організаційне забезпечення фандрайзингової діяльності.
2. Основи методики роботи фандрайзера у публічному секторі, IR-менеджмент.
3. Планування фандрайзингової кампанії: етапи та матеріально-технічне забезпечення. Модель планування фандрайзингу.
4. Результат фандрайзингової кампанії. Оцінювання ефективності фандрайзингової діяльності.
5. Подяка. Види подяки. Заходи, направлені на подяку донору.
6. Розвиток проекту після закінчення фінансування.

Заняття 5 (1 год.).

Фонди та гранти

Мета: здобуття знань про вітчизняні та зарубіжні фонди-донори, критерії їх відбору та оцінювання в рамках планування фандрайзингової діяльності. Отримання навиків пошуку та оцінювання потенційного донора.

Питання для обговорення:

1. Визначення фонду. Види фондів в Україні. Зарубіжні фонди. Попереднє оцінювання фондів, його критерії. Вибір фонду.
2. Поняття та види грантів. Призначення гранту. Грантодавчі установи.
3. Пошук гранту. Характеристика грантових конкурсів. інтернет-ресурси, інститути, наукові центри як інформаційні джерела на пошук грантів.

Заняття 6 (1 год.).

Вибір стратегії фандрайзингу та звернення

Мета: здобуття знань про стратегію фандрайзингової діяльності, підходи до її розробки та оцінювання можливостей підтримки з боку донорських установ.

Питання для обговорення:

1. Стратегія фандрайзингу та її елементи. Алгоритм вироблення стратегії фандрайзингу. Організаційна місія і завдання стратегії фандрайзингу.
2. Внутрішній та зовнішній аналіз даних. Пошук джерел коштів, їх визначення, визначення їх потенціалу. Вивчення можливостей підтримки власної ідеї.
3. Спонсорський пакет. Звернення. Типи заявок. Заявка-запит. Проектна заявка та її структура.
4. Супровідна документація: автобіографія, резюме, супровідний та рекомендаційний листи тощо.

Заняття 7 (3 год.).

Методичні засади розробки інвестиційних проектів у рамках фандрайзингу

Мета: здобуття знань про проект та організаційно-методичні засади його розробки. Отримання навиків оцінювання проблем та потреб для розробки проекту, пошуку шляхів розв'язання проблеми.

Питання для обговорення:

1. Поняття проекту та його особливості.
2. Взаємозв'язок між публічною політикою, стратегічним плануванням та управлінням проектами.
3. Технології розробки та реалізації проекту. Передпроектна стадія. Визначення проблем і потреб.
4. Визначення цільової групи проекту. Матриця оцінювання стейкхолдерів.
5. Визначення шляхів розв'язання проблем. Оцінка ендо- та екзогенних чинників проекту.
6. Учасники й оточення проекту. Принципи формування проектної команди. Вибір показників роботи.
7. Територіальне співробітництво. Складові успішного партнерства.

Заняття 8 (3 год.).

Складання бюджету проекту та підготовка проектної заявки. Оцінка ефективності проекту

Мета: здобуття знань про практичні аспекти розробки проекту та підготовки проектної заявки на залучення фінансування. Отримання навиків визначення мети та завдань проекту, опису життєвого циклу проекту, стейкхолдерів; навиків застосування методичного інструментарію для оцінювання проектів, складання бюджету проекту.

Питання для обговорення:

1. Поняття мети та завдань проекту. Дерево проблем та Дерево цілей. Визначення методів та етапів досягнення мети і завдань проекту, очікуваних результатів.
2. Концепція та карта проекту. Життєвий цикл проекту. Інтеграція проекту.
3. Визначення ресурсів проекту та зацікавлених сторін.
4. Логічна схема проекту. Часові рамки проекту. План реалізації.
5. Інструменти оцінки проектів: система SMART, NAOMIE, метод MoSCoW.
6. Складання плану проекту. Діаграма Ганта. Оцінка ризиків та методи їх зниження.
7. Поняття бюджету проекту та принципи його розробки. Типові помилки при складанні бюджету.
8. Звітність про виконання проекту, її види. Методики оцінювання ефективності реалізації проектів.

Заняття 9 (3 год.).

Фандрайзинг як метод мобілізації фінансових ресурсів для розвитку територіальних громад

Мета: здобуття знань про застосування фандрайзингу для залучення ресурсів до місцевого бюджету, особливості розробки проектів та підготовки документації для отримання фінансування від ДФРР та в рамках міжмуніципального співробітництва.

Питання для обговорення:

1. Державний фонд регіонального розвитку: необхідність, призначення і нормативно-правова база функціонування. Обсяги фінансування ДФРР та порядок їх розподілу у розрізі регіонів.
2. Форма інвестиційної програми та проекту регіонального розвитку для залучення коштів ДФРР, порядок її заповнення.
3. Принципи та основні помилки формулювання змісту, мети і завдань проекту, розрахунку бюджету.
4. Порядок оцінювання відповідності вимогам законодавства програм та проектів регіонального розвитку, які можуть реалізуватись за рахунок коштів ДФРР.
5. Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури ОТГ. Порядок формування та затвердження проектів, які можуть реалізуватись за рахунок субвенції.
6. Правила та проблеми підготовки проектних заявок на фінансування за рахунок коштів субвенції.
7. Міжмуніципальне співробітництво як метод залучення ресурсів.

Заняття 10 (1 год.).

Особливості фандрайзингу у галузях соціальної сфери

Мета: здобуття знань про особливості фандрайзингу у галузях соціальної сфери, завдання та специфіку академічного фандрайзингу, ендавмент-фонди. Здобуття навиків роботи з бізнес-структурами в рамках соціального партнерства.

Питання для обговорення:

1. Завдання та особливості фандрайзингу у галузях соціальної сфери.
2. Академічний фандрайзинг, перспективи формування ендавмент-фондів. Шкільний фандрайзинг
3. Фандрайзинг у закладах культури.
4. Краудфаундинг, соціальне підприємництво, корпоративна соціальна відповідальність та їх роль у фінансовому забезпеченні соціальної сфери.

Завдання для проміжного модульного контролю

Проміжна модульна контрольна робота передбачає виконання завдань двох типів:

- 1) Розкриття двох теоретичних питань за темами курсу, які уже опрацьовані
- 2) Виконання практичного завдання. При оцінюванні практичного завдання будуть враховані такі критерії:
  - Актуальність проблеми та ґрунтовність її опису;
  - Лаконічність та обґрунтованість аргументів щодо участі організації як виконавця проекту;
  - Переконливість обґрунтування вигод для донора.

Варіанти завдань:

Варіант 1.

I. Дайте розгорнуті відповіді на запитання (max – 30 балів за кожне):

1. Економічний зміст та принципи проведення фандрайзингової діяльності. Види фандрайзингу.
2. Нормативно-правові основи фандрайзингу.

II. Виконайте практичне завдання (max – 40 балів):

Підготувати умовне звернення від громадської організації/територіальної громади до донорської установи для отримання фінансування на вирішення суспільно важливої проблеми. У зверненні необхідно коротко описати проблему, на вирішення якої необхідні кошти, переваги власної організації як виконавця, вигоду для спонсора.

Варіант 2.

I. Дайте розгорнуті відповіді на запитання (max – 30 балів за кожне):

1. Напрямки застосування та завдання фандрайзингу. Суб'єкти та об'єкти фандрайзингу.
2. Поняття некомерційної організації. Фандрайзинг як основа розвитку некомерційних та громадських організацій.

II. Виконайте практичне завдання (max – 40 балів):

Підготувати умовне звернення від громадської організації/територіальної громади до донорської установи для отримання фінансування на вирішення суспільно важливої проблеми. У зверненні необхідно коротко описати проблему, на вирішення якої необхідні кошти, переваги власної організації як виконавця, вигоду для спонсора.

Варіант 3.

I. Дайте розгорнуті відповіді на запитання (max – 30 балів за кожне):

1. Сутність та основні мотиви донорства. Види донорів. Критерії вибору потенційного донора. Цикл роботи з донором.
2. Види ресурсів, необхідних для розвитку фандрайзингової діяльності. Основні та додаткові джерела фінансування фандрайзингової діяльності.

II. Виконайте практичне завдання (max – 40 балів):

Підготувати умовне звернення від громадської організації/територіальної громади до донорської установи для отримання фінансування на вирішення суспільно важливої проблеми. У зверненні необхідно коротко описати проблему, на вирішення якої необхідні кошти, переваги власної організації як виконавця, вигоду для спонсора.

Варіант 4.**I. Дайте розгорнуті відповіді на запитання (мак – 30 балів за кожне):**

1. Правила успішного та причини невдалого фандрайзингу. Методи виявлення проблем та потреб для проектування фандрайзингової діяльності.
2. Інструменти фандрайзингу.

II. Виконайте практичне завдання (мак – 40 балів):

Підготувати умовне звернення від громадської організації/територіальної громади до донорської установи для отримання фінансування на вирішення суспільно важливої проблеми. У зверненні необхідно коротко описати проблему, на вирішення якої необхідні кошти, переваги власної організації як виконавця, вигоду для спонсора.

Варіант 5.**I. Дайте розгорнуті відповіді на запитання (мак – 30 балів за кожне):**

1. Історичні етапи та сучасний стан фандрайзингу в Україні.
2. Організаційне забезпечення фандрайзингової діяльності.

II. Виконайте практичне завдання (мак – 40 балів):

Підготувати умовне звернення від громадської організації/територіальної громади до донорської установи для отримання фінансування на вирішення суспільно важливої проблеми. У зверненні необхідно коротко описати проблему, на вирішення якої необхідні кошти, переваги власної організації як виконавця, вигоду для спонсора.

Варіант 6.**I. Дайте розгорнуті відповіді на запитання (мак – 30 балів за кожне):**

1. Зарубіжний досвід фандрайзингової діяльності.
2. Планування фандрайзингової кампанії: етапи та матеріально-технічне забезпечення. Модель планування фандрайзингу.

II. Виконайте практичне завдання (мак – 40 балів):

Підготувати умовне звернення від громадської організації/територіальної громади до донорської установи для отримання фінансування на вирішення суспільно важливої проблеми. У зверненні необхідно коротко описати проблему, на вирішення якої необхідні кошти, переваги власної організації як виконавця, вигоду для спонсора.

Варіант 7.**I. Дайте розгорнуті відповіді на запитання (мак – 30 балів за кожне):**

1. Застосування IT-технологій та роль PR-технологій в фандрайзинговій діяльності.
2. Результат фандрайзингової компанії. Оцінювання ефективності фандрайзингової діяльності.

II. Виконайте практичне завдання (мак – 40 балів):

Підготувати умовне звернення від громадської організації/територіальної громади до донорської установи для отримання фінансування на вирішення суспільно важливої проблеми. У зверненні необхідно коротко описати проблему, на вирішення якої необхідні кошти, переваги власної організації як виконавця, вигоду для спонсора.

Варіант 8.**I. Дайте розгорнуті відповіді на запитання (мак – 30 балів за кожне):**

1. Міжнародна технічна допомога: зміст, механізми та форми надання.
2. Форми підтримки проектів в Україні. Благодійні організації. Філантропія. Меценатство.

Спонсорство.

II. Виконайте практичне завдання (max – 40 балів):

Підготувати умовне звернення від громадської організації/територіальної громади до донорської установи для отримання фінансування на вирішення суспільно важливої проблеми. У зверненні необхідно коротко описати проблему, на вирішення якої необхідні кошти, переваги власної організації як виконавця, вигоду для спонсора.

Варіант 9.

I. Дайте розгорнуті відповіді на запитання (max – 30 балів за кожне):

1. Основні етапи розвитку та проблеми благодійності в Україні.
2. Подяка. Види подяки. Заходи, направлені на подяку донору.

II. Виконайте практичне завдання (max – 40 балів):

Підготувати умовне звернення від громадської організації/територіальної громади до донорської установи для отримання фінансування на вирішення суспільно важливої проблеми. У зверненні необхідно коротко описати проблему, на вирішення якої необхідні кошти, переваги власної організації як виконавця, вигоду для спонсора.

Варіант 10.

I. Дайте розгорнуті відповіді на запитання (max – 30 балів за кожне):

1. Перспективи розвитку фандрайзингу в Україні. Інноваційні інструменти фандрайзингу, перспективи та сфери їх застосування в Україні.
2. Розвиток проекту після закінчення фінансування.

II. Виконайте практичне завдання (max – 40 балів):

Підготувати умовне звернення від громадської організації/територіальної громади до донорської установи для отримання фінансування на вирішення суспільно важливої проблеми. У зверненні необхідно коротко описати проблему, на вирішення якої необхідні кошти, переваги власної організації як виконавця, вигоду для спонсора.

Завдання для ректорської контрольної роботи

1. Економічний зміст та принципи проведення фандрайзингової діяльності. Види фандрайзингу.
2. Напрямки застосування та завдання фандрайзингу. Суб'єкти та об'єкти фандрайзингу.
3. Сутність та основні мотиви донорства. Види донорів. Критерії вибору потенційного донора. Цикл роботи з донором.
4. Міжнародна технічна допомога: зміст, механізми та форми надання.
5. Правила успішного та причини невдалого фандрайзингу. Методи виявлення проблем та потреб для проектування фандрайзингової діяльності.
6. Історичні етапи та сучасний стан фандрайзингу в Україні.
7. Зарубіжний досвід фандрайзингової діяльності.
8. Застосування ІТ-технологій та роль PR-технологій в фандрайзинговій діяльності.
9. Основні етапи розвитку та проблеми благодійності в Україні.
10. Перспективи розвитку фандрайзингу в Україні. Інноваційні інструменти фандрайзингу, перспективи та сфери їх застосування в Україні.
11. Нормативно-правові основи фандрайзингу.
12. Поняття некомерційної організації. Фандрайзинг як основа розвитку некомерційних та громадських організацій.
13. Види ресурсів, необхідних для розвитку фандрайзингової діяльності. Основні та додаткові джерела фінансування фандрайзингової діяльності.
14. Форми підтримки проектів в Україні. Благодійні організації. Філантропія. Меценатство. Спонсорство.
15. Інструменти фандрайзингу.
16. Організаційне забезпечення фандрайзингової діяльності.
17. Планування фандрайзингової кампанії: етапи та матеріально-технічне забезпечення. Модель планування фандрайзингу.
18. Результат фандрайзингової компанії. Оцінювання ефективності фандрайзингової діяльності.
19. Подяка. Види подяки. Заходи, направлені на подяку донору.
20. Розвиток проекту після закінчення фінансування.
21. Визначення фонду. Види фондів в Україні. Зарубіжні фонди. Попереднє оцінювання фондів, його критерії. Вибір фонду.
22. Поняття та види грантів. Призначення гранту. Грантодавчі установи.
23. Пошук гранту. Характеристика грантових конкурсів. інтернет-ресурси, інститути, наукові центри як інформаційні джерела на пошук грантів.
24. Стратегія фандрайзингу та її елементи. Алгоритм вироблення стратегії фандрайзингу. Організаційна місія і завдання стратегії фандрайзингу.
25. Внутрішній та зовнішній аналіз даних. Пошук джерел коштів, їх визначення, визначення їх потенціалу. Вивчення можливостей підтримки власної ідеї.
26. Спонсорський пакет. Звернення. Типи заявок. Заявка-запит. Проектна заявка та її структура.
27. Супровідна документація: автобіографія, резюме, супровідний та рекомендаційний листи тощо.
28. Поняття проекту та його особливості.
29. Взаємозв'язок між публічною політикою, стратегічним плануванням та управлінням

проектами.

30. Технології розробки та реалізації проекту. Передпроектна стадія. Визначення проблем і потреб.
31. Визначення цільової групи проекту. Матриця оцінювання стейкхолдерів.
32. Визначення шляхів розв'язання проблем.
33. Територіальне співробітництво. Складові успішного партнерства.
34. Поняття мети та завдань проекту. Дерево проблем та Дерево цілей. Визначення методів та етапів досягнення мети і завдань проекту, очікуваних результатів.
35. Концепція та карта проекту. Життєвий цикл проекту. Інтеграція проекту.
36. Учасники й оточення проекту. Принципи формування проектної команди. Вибір показників роботи.
37. Визначення ресурсів проекту та зацікавлених сторін.
38. Логічна схема проекту. Часові рамки проекту. План реалізації.
39. Інструменти оцінки проектів: система SMART, NAOMIE, метод MoSCoW.
40. Складання плану проекту. Діаграма Ганта. Оцінка ризиків.
41. Поняття бюджету проекту та принципи його розробки. Типові помилки при складанні бюджету.
42. Звітність про виконання проекту, її види.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Самостійна робота студента (СРС) – це діяльність, яку студенти виконують самостійно за завданнями та під методичним керівництвом і контролем викладача без його прямої участі. Самостійна робота спрямована на більш глибоке ознайомлення студентом з проблемами, які розглядаються навчальним курсом «Фандрайзинг у публічному секторі». Під час вивчення навчальної дисципліни «Фандрайзинг у публічному секторі» застосовуються такі види самостійної роботи:

- підготовка додаткових питань (2 на вибір) до кожної теми навчальної дисципліни;
- робота з додатковою літературою та ін.

Обов'язкові вимоги до наукової роботи:

- оптимальний обсяг розкриття додаткового питання – 3-4 сторінки. За ініціативою студента додаткові питання можуть бути представлені на практичному занятті чи круглому столі у формі презентації;

- поєднання теоретичного і практичного аспектів досліджуваної проблеми.

Подання суто описових робіт, які не містять цифрового матеріалу не допускається;

- наявність висновків та рекомендацій практичного характеру. Наведені пропозиції, представлені в рамках викладення змісту питань самостійної роботи, мають бути належним чином аргументовані, наявність у тексті голослівних, нічим не підкріплених висновків та пропозицій небажана.

Перелік тем для розкриття додаткових питань:

№ з/п	Тематика
Заняття 1	
1	Сутність фандрайзингу, його роль та сфери застосування в публічному секторі.
2	Благодійництво та основні його форми.
3	Етичні стандарти фандрайзингової діяльності.
4	Риси професійного фандрайзера та їх характеристика.
5	Піраміда фандрайзингу.
6	Правила успішного фандрайзингу.
7	Помилки фандрайзингу.
Заняття 2	
8	Становлення благодійності в Україні.
9	Фандрайзинг у країнах ринкової економіки.
10	Особливості фандрайзингу в соціальній сфері.
11	Світовий рейтинг благодійності. Фандрайзингова діяльність у публічному секторі країн ЄС.
12	Перспективи та можливості фандрайзингу в мережі Інтернет.
13	PR технології в фандрайзинговій діяльності.
14	Інноваційні інструменти фандрайзингу.
Заняття 3	
15	Нормативно-правове забезпечення фандрайзингу в Україні.
16	Фандрайзинг як основа розвитку некомерційних та громадських організацій.
17	Джерела фінансування фандрайзингової діяльності.
18	Меценатство в Україні: історичні традиції, реалії та перспективи.

19	Головні форми фандрайзингової діяльності.
20	Інструменти фандрайзингу.
Заняття 4	
21	Організаційне забезпечення фандрайзингової діяльності.
22	Методика планування фандрайзингової кампанії.
23	Роль комунікацій у фандрайзинговій діяльності.
24	Дискусійні підходи до оцінювання результатів фандрайзингової діяльності.
Заняття 5	
25	Благодійні фонди в Україні: реалії та перспективи.
26	Алгоритм вибору благодійного фонду в рамках фандрайзингової діяльності.
27	Грант як інструмент фандрайзингу.
28	Інформаційні джерела пошуку грантів.
29	Наукові центри як інформаційні джерела на пошук грантів.
30	Перспективи використання грантів як інструмента фінансування соціально-економічного розвитку територіальних громад.
Заняття 6	
31	Стратегії поліпшення самодостатності неприбуткових організацій.
32	Спонсорський пакет у фандрайзингу: призначення та характеристика складових.
33	Методичні підходи до складання заявки на отримання фінансування.
34	Стратегія фандрайзингу та її елементи.
35	Організаційна місія і завдання стратегії фандрайзингу.
36	Внутрішній та зовнішній аналіз даних у фандрайзингу: необхідність та підходи до проведення.
Заняття 7	
37	Поняття проекту та його особливості.
38	Взаємозв'язок між публічною політикою, стратегічним плануванням та управлінням проектами.
39	Технології розробки та реалізації проекту.
40	Складові успішного партнерства.
41	Передпроектна стадія фандрайзингу.
42	Стейкхолдери у фандрайзингу: склад та методика оцінювання.
Заняття 8	
43	Прийоми фандрайзингу.
44	Принципи формування проектної команди.
45	Очікувані результати проекту та формування їх рівнів.
46	Інструменти оцінки проектів: система SMART, NAOMIE, метод MoSCoW.
47	Оцінка ризиків у фандрайзингу.
48	Дерево проблем та Дерево цілей у фандрайзингу: суть та методика складання.
Заняття 9	
49	Міжнародна технічна допомога: призначення, форми підтримки та перспективи залучення.
50	Перспективи активізації фандрайзингу в зміцненні фінансової основи місцевого самоврядування.
51	Державний фонд регіонального розвитку: призначення, напрями діяльності та роль у фінансуванні розвитку територіальних громад.

52	Субвенція на формування інфраструктури як джерело ресурсів для територіальних громад.
Заняття 10	
53	Перспективи розвитку ендаумент-фондів в закладах вищої освіти.
54	Особливості фандрайзингу у бібліотеках.
55	Корпоративна соціальна відповідальність в Україні.
56	Розвиток соціального підприємництва як перспективний інструмент фандрайзингу в Україні.
57	Краудфандинг: поняття, реалії та перспективи.
Тренінг з дисципліни	

Усі аналітичні і статистичні дані, використані студентом при виконанні питань самостійної роботи, мають бути підтверджені ксерокопіями оригіналів першоджерел або роздрукованими сторінками з інтернет-ресурсів.

ТРЕНІНГ З ДИСЦИПЛІНИ

Тематика: пошук потенційного донора, проведення переговорів про залучення фінансування.

Порядок проведення:

1. Провести моніторинг ЗМІ та інших відкритих джерел інформації для пошуку потенційних донорів. Виявити у ЗМІ структури, які могли б виступити спонсором проекту; оцінити, проекти якої тематики можуть зацікавити потенційного донора, які вигоди він від цього матиме та в яких обсягах можна залучити кошти.

2. Сформулювати концептуальну ідею проекту та підготувати звернення до потенційного донора.

3. Провести переговори (у формі ситуаційного завдання) з потенційним донором на предмет отримання фінансування проекту. Завдання цього етапу – переконати потенційного донора погодитись на фінансування проекту.

Завершенням тренінгу є проведення групового аналізу недоліків у формулюванні концептуальної ідеї проекту, підготовці звернення та проведення переговорів із донорською організацією.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ТА МЕТОДИ ДЕМОНСТРУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

В процесі вивчення дисципліни «Фандрайзинг у публічному секторі» використовуються наступні методи оцінювання навчальної роботи студента:

- поточне опитування, тестування, виконання самостійної роботи;
- залікове модульне тестування та опитування;
- ректорська контрольна робота;
- оцінювання виконання КПІЗ студента;
- екзамен.

КРИТЕРІЇ, ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Фандрайзинг у публічному секторі» визначається як середньозважена величина в залежності від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Модуль 1 (теми 1-4) – тестування, опитування, самостійна робота	20
Модуль 2 (теми 5-10) – ректорська контрольна робота	20
КПІЗ (теми 1-10)	20
Екзамен (теми 1-10) – питання, тести, завдання	40
Разом	100

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) за **модуль 1** визначається як середньозважена величина в залежності від питомої ваги кожної складової:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Усне опитування (студент повинен отримати не менше однієї оцінки за відповідь на практичному занятті)	10
Тестування на практичному занятті	10
Самостійна робота	20
Усний колоквіум за темами Змістового модуля 1	60
Разом	100

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) за **модуль 2** визначається як середньозважена величина в залежності від питомої ваги кожної складової:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Усне опитування (студент повинен отримати не менше однієї оцінки за відповідь на практичному занятті)	10
Тестування на практичному занятті	10
Самостійна робота	10
Ректорська контрольна робота за усіма темами навчального курсу	70

Разом**100**

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) за **модуль 3** визначається як середньозважена величина в залежності від питомої ваги кожної складової:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Завдання 1	20
Завдання 2	10
Завдання 3	20
Завдання 4	50
Разом	100

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) за **екзамен** визначається як середньозважена величина в залежності від питомої ваги кожної складової:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Теоретичне питання 1	30
Теоретичне питання 2	30
Тести (10 тестів)	10
Практичне завдання	30

Шкала оцінювання:

За шкалою університету	За шкалою ECTS	За національною шкалою	
90-100	A (відмінно)	зараховано (Відмінно)	студент володіє глибокими знаннями теоретичного матеріалу, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і грамотно будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок
85-89	B (дуже добре)	зараховано (Добре)	студент ґрунтовно засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається незначних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту, при відповіді на додаткові запитання або при аналізі практичного матеріалу
75-84	C (добре)		студент добре засвоїв теоретичний матеріал, переважно володіє аспектами з першоджерел і рекомендованої літератури, аргументовано викладає його, але дає неповні відповіді на запитання; має практичні навички, висловлює свої міркування щодо основних проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного

			змісту або при аналізі практичного матеріалу
65-74	D (задовільно)	зараховано (Задовільно)	студент в основному опанував теоретичними знаннями навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають невпевненість або вказують на відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю
60-64	E (достатньо)		студент володіє поверховими знаннями теоретичного матеріалу навчальної дисципліни, слабо орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання переважно залишаються без відповіді; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє суттєві неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю
35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)	Не зараховано (незадовільно)	студент не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані
1-34	F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)		студент практично не володіє навчальним матеріалом дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані. Обов'язковий повторний курс навчання по дисципліні

Рекомендована література

1. Башлай С. В., Салата Г. В. Технологія фандрайзингу для стимулювання розвитку об'єднання територіальних громад. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Економіка». Острог: Вид-во НаУОА, березень 2021. № 20(48). С. 96-101.
2. Белов О. Ендаумент як нова форма забезпечення стабільності фінансування наукових досліджень в Україні. *Вісник THEU*. 2017. № 4. С. 50-62.
3. Білявська О. Диверсифікація джерел надходжень як умова фінансової автономії закладів вищої освіти. *Науковий вісник Полісся*. 2020. № 2 (21). С. 57-66.
4. Головня О. Інноваційні технології фінансування соціального розвитку національної економіки. *Науковий вісник ІФНТУНГ. Серія: Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості*. 2019. № 2 (20). С. 93-102.
5. Данилова Л. Застосування інструментів фандрайзингу для реалізації проєктів місцевого значення об'єднаних територіальних громад. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2020. Вип. 20. С. 32-37.
6. Демуз І. Фандрайзинг і грантрайтинг як особливий фінансовий механізм міжнародної підтримки наукових проєктів в Україні. *Економічний вісник університету*. 2019. № 43. С. 12-20.
7. Демченко О.П. Інструментарій фінансової підтримки територіальних громад. *Економіка та суспільство*. 2021. № 26. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/327/312>
8. Демченко О. Фінансові інструменти розвитку територіальних громад. *Економіка та суспільство*. 2021. № 27. URL: <http://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/414/401>
9. Дурман М. О., Дурман О. Л. Субвенція на розвиток інфраструктури об'єднаних територіальних громад як інструмент впровадження нової регіональної політики. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2018. № 2. С. 37-42. URL: http://el-zbirn-du.at.ua/2018_2/15.pdf
10. Єгоричева С., Соколова А. Фандрайзинг у забезпеченні діяльності університетів третього віку. *Ринок праці та зайнятість населення*. 2018. № 3. С. 26-32.
11. Кобушко І., Котенко Н., Бойко К. Використання інформаційних технологій у фандрайзингу для соціальних проєктів та стартапів. *Соціальна економіка*. 2017. Вип. 54 (2). С. 93-99.
12. Кобушко Я., Майборода О. Фандрайзинг як інструмент фінансування закладів вищої освіти. *Вісник СумДУ. Серія: Економіка*. 2020. № 1. С. 132-140.
13. Козак В. Фандрайзинг як інструмент розвитку територіальних громад в умовах децентралізації. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2018. Вип. 3 (38). С. 131-141.
14. Косович Б. Соціальне підприємництво в Україні: актуальні питання становлення. *Економіка та держава*. 2020. № 3. С. 77-81.
15. Круп'як І. Й., Круп'як Л. Б. Особливості розвитку фандрайзингу в Україні. *Ефективна економіка*. 2019. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7323>
16. Лисяк Л., Зюзін В., Петрова Я. Розширення джерел фінансування реалізації державних програм людського розвитку: залучення соціально відповідального бізнесу та використання інноваційних технологій. *Науковий вісник Полісся*. 2021. № 2 (21). С. 6-16.
17. Літкевич А. Фандрайзинг як складова частина ресурсного забезпечення конкурентоспроможності закладу загальної середньої освіти. *Педагогіка формування творчої особливості у вищій і загальноосвітній школі*. 2019. № 66. Т. 1. С. 108-112.
18. Ловінська Л. Г., Левицька С. О., Осадча О. О. Ендаумент в діяльності вітчизняних закладів вищої освіти: практика застосування та обліку. *Економіка, управління та адміністрування*. 2019. № 3(89). С. 119–128.
19. Лункіна Т., Іваненко Г. Особливості розвитку соціального підприємництва: закордонний досвід. *Modern Economics*. 2019. № 1 (5). С. 142-147.
20. Марущин Ю. В. Інструменти бюджетної підтримки розвитку об'єднаних територіальних громад. *Університетські наукові записки*. 2018. № 66. С. 200–210.

21. Насібова О. Діджитал-технології фінансового забезпечення соціальної сфери. *Економічний вісник університету*. 2021. Вип. 49. С. 200-208. URL: <https://economic-bulletin.com/index.php/journal/article/view/784/792>
22. Основи грантрайтингу та управління проектами в публічній сфері: метод. рек. для органів влади та недерж. орг-цій / В. В. Белявцева та ін.; за заг. ред. О. В. Кулініча. Харків: Золоті сторінки, 2017. 148 с.
23. Офіційний сайт Fundraising INFO.com. URL: <http://www.fundraisinginfo.com/>.
24. Пеліванова Н. І. Розвиток благодійності в Україні: Аналітична записка. К.: НІСД, 2019. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gromadyanske-suspilstvo/rozvitok-blagodiynosti-v-ukraini>
25. Полянська А., Запихляк І., Вербовська Л. Управління розвитком територіальних громад на засадах проектного підходу: досвід, інструменти та фінансування. *Науковий вісник ІФНТУНГ. Серія: Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості*. 2021. № 1 (23). С. 75-88.
26. Розробка концептуальної ноти проекту: Практичний посібник. Проект Європейського Союзу. Підтримка регіонального розвитку в Україні. URL: http://surdp.eu/uploads/files/SURDP_Manuals/Project_Concept_Development_Manual_UA.pdf.
27. Тимошенко О., Буцька О. Ендавмент як джерело фінансового забезпечення вищого навчального закладу. *Ефективна економіка*. 2017. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5965>
28. Чернявська О. В., Соколова А. М. Фандрайзинг. Навч. посіб. 2-е вид., з допрац. та допов. К.: Алерта, 2015. 272 с.
29. Шевченко Д. А. Фандрайзинг образовательной организации: Учебное пособие для обучающихся по дополнительным профессиональным программам. М.: «Дашков и К°», 2017. 335 с.
30. Borst I., Moser C., Ferguson J. From friendfunding to crowdfunding: Relevance of relationships, social media, and platform activities to crowdfunding performance. *New Media & Society*. 2017. No 1-19.
31. Breeze B. The new fundraisers: Who organises charitable giving in contemporary society? Bristol, UK: Policy Press, 2017.
32. Buys M., du Plessis P., Mestry R. The resourcefulness of school governing bodies in fundraising: Implications for the provision of quality education. *South African Journal of Education*. 2020. Vol. 40. No 4. URL: <https://www.ajol.info/index.php/saje/article/view/204970>
33. Core Principles of Fundraising for Matt Talbot Community Trust. URL: <http://www.matttalbot.org/wpcontent/uploads/2017/11/CorePrinciplesofFundraisingforMattTalbotCommunityTrust.pdf>.
34. Davis M., Cartwright L. *Financing for Society: Assessing the Suitability of Crowdfunding for the Public Sector*. Report. Leeds, UK: University of Leeds, 2019. URL: <https://eprints.whiterose.ac.uk/145481/1/Financing%20For%20Society%20-%20DAVIS%20Report%20v.final%20%28small%29.pdf>
35. Digital and Mobile Fundraising. URL: <https://knowhownonprofit.org/funding/fundraising/individual-giving/digital-fundraising>.
36. Filo K., Fechner D., Inoue Yu. Charity sport event participants and fundraising: An examination of constraints and negotiation strategies. *Sport Management Review*. 2020. Vol. 23. Issue 3. pp. 387-400.
37. Good R. M., Nelson K. L. With a little help from our friends: private fundraising and public schools in Philadelphia. *Journal of Education Policy*. 2021. Vol. 36. Issue 4. pp. 480-503
38. Hart J. Online vs. Offline Fundraising. URL: <https://www.slideshare.net/LightedCandle/online-vs-offline-fundraising>.
39. Hartmann F., Grotto G., Wang X., Lunesu M. I. Alternative Fundraising: Success Factors for Blockchain-Based vs. Conventional Crowdfunding. *2019 IEEE International Workshop on Blockchain Oriented Software Engineering (IWBOSE)*, 2019, pp. 38-43. URL: <https://ieeexplore.ieee.org/abstract/document/8666515>
40. Hommerová D., Severová L. Fundraising of Non-profit Organizations: Specifics and New Possibilities. *Journal of Social Service Research*. 2019. Vol. 45. Issue 2. pp. 181-192.

41. Hong S., Ryu J. Crowdfunding public projects: Collaborative governance for achieving citizen co-funding of public goods. *Government Information Quarterly*. 2019. Vol. 36. Issue 1. pp. 145-153. URL: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/JPBAFM-12-2019-0179/full/html>
42. Jepson T. Innovative Online Fundraising Ideas For Nonprofits & Charities. URL: <https://www.causevox.com/blog/online-fundraising-ideas-nonprofits-charities/>.
43. Kaplan A. Voluntary support of education. New York, NY: Council for Aid to Education, 2017.
44. Kim M., Mason D. P. Government funding and fundraising: an online experiment of non-profit leader preferences and personality. *Journal of Public Budgeting, Accounting & Financial Management*. 2020. Vol. 32. No 4. pp. 605-622.
45. Li Yu-M., Wu J. D., Hsieh Ch. Yu., Liou J. H. A social fundraising mechanism for charity crowdfunding. *Decision Support Systems*. 2020. Vol. 129. pp. 113-170.
46. Liang X., Hong C. Social funding of higher education in Western developed countries: Experience, characteristics and trends. *International and Comparative Education [China]*, 2018. Vol. 40 (3). pp. 98-105.
47. MacQuillin I., Sargeant A. Fundraising Ethics: A Rights-Balancing Approach. *Journal of Business Ethics*. 2019. Vol. 160. pp. 239-250. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10551-018-3872-8>
48. Mancera R. T., Perdosa C. d H., Maldonado C. J., Sanchez P. I. Public Relations and the Fundraising professional in the Cultural Heritage Industry: a study of Spain and Mexico. *Revista internacional de relaciones publicas*. 2021. No 21. Vol. XI. pp. 27-48. URL: <http://revistarelacionespublicas.uma.es/index.php/revrrpp/article/view/698/407>
49. McClure K. R., Eppenstein Anderson P. N. An Uneven Playing Field: Fundraising at Regional Public Universities in the Aftermath of the Great Recession. *Philanthropy & Education*. 2020. Vol. 3. No 2. pp. 1-26
50. Nageswarakurukkal K., Gonçalves P., Moshtari M. Improving Fundraising Efficiency in Small and Medium Sized Non-profit Organizations Using Online Solutions, *Journal of Non-profit & Public Sector Marketing*. 2020. Vol. 32. Issue 3. pp. 286-311. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10495142.2019.1589627>
51. Norton M. The Worldwide Fundraiser's Handbook. London: Directory of Social Change, 2009.
52. Offline Vs Online Fundraising – Which Option Is Better? URL: <https://news.leetchi.com/offline-vs-online-fundraising-option-better/>.
53. Principles of Practice: Fundraising Standards in European Educational Institutions. URL: http://www.case.org/Samples_Research_and_Tools/Principles_of_Practice/CASEEuropeFundraisingStandards.html.
54. Rebetak F., Bartosova V. Theoretical background of fundraising for non-profit organizations. *45-th International Scientific Conference on Economic and Social Development – XIX International Social Congress (ISC 2019): Book of Proceedings*. pp. 257-265.
55. Saboury P. Strategic Fundraising for Public Goods and Services. Doctoral dissertation, Texas A&M University, 2020. URL: <https://hdl.handle.net/1969.1/192586>.
56. Sargeant A., Shang J. Fundraising Principles and Practice, 2nd edition. Wiley, New York, 2017. 712 p.
57. Schaller S., Nisbet E. Regulating private support for public goods: de-clubbing public schools. *Journal of Education Policy*. 2020. Vol. 35. Issue 3. pp. 287-314.
58. Skinner N. A. The Rise and Professionalization of the American Fundraising Model in Higher Education. *Philanthropy & Education*. 2019. Vol. 3. No 1. pp. 23-46.
59. Tooker L., Clarke C. Experiments in Relational Finance: Harnessing the Social in Everyday Debt and Credit. *Theory, Culture and Society*. 2018. Vol. 35. Issue 3. pp. 57-76.
60. Wilkinson J. What Type of Fundraising is Superior-Online or Offline? URL: <http://nonprofithub.org/fundraising/type-fundraising-superior-online-offline/>.
61. Yeomans M., Al-Ubaydli O. How does fundraising affect volunteering? Evidence from a natural field experiment. *Journal of economic psychology*. 2018. No 64. pp. 57-72.
62. Yoon E. S., Young J., Livingston E. From bake sales to million-dollar school fundraising campaigns: the new inequity. *Journal of Educational Administration and History*. 2020. Vol. 52. Issue 1. pp. 25-38.